

HOTĂRÂREA CURȚII
6 octombrie 1993¹

Gerardus Cornelis Ten Oever
împotriva
Stichting Bedrijfspensioenfonds voor het Glazenwassers-en
Schoonmaakbedrijf

[cerere de pronunțare a unei hotărâri preliminare
formulată de Kantongerecht Utrecht (Țările de Jos)]

„Egalitatea de remunerare între lucrătorii de sex masculin
și lucrătorii de sex feminin - Pensie de urmaș - Limitarea efectelor în timp ale Hotărârii C-
262/88, Barber”

Cauza C-109/91

În cauza C-109/91,

având ca obiect o cerere adresată Curții, în temeiul articolului 177 din Tratatul CEE, de către
Kantongerecht, Utrecht (Țările de Jos) pentru pronunțarea, în litigiul pendinte în fața acestei
instanțe, între

Gerardus Cornelis Ten Oever

și

Stichting Bedrijfspensioenfonds voor het Glazenwassers- en Schoonmaakbedrijf,

a unei hotărâri preliminare privind interpretarea articolului 119 din Tratatul CEE, precum și a
limitării efectelor în timp ale Hotărârii Curții din 17 mai 1990, Barber (C-262/88, Rec., p. I-
1889),

CURTEA,

compusă din domnii O. Due, președinte, C. N. Kakouris, G. C. Rodríguez Iglesias, M. Zuleeg
și J. L. Murray, președinți de cameră, G. F. Mancini, R. Joliet, F. A. Schockweiler, J. C.
Moitinho de Almeida, F. Grévisse, M. Díez de Velasco, P. J. G. Kapteyn și D. A. O. Edward,
judecători,

avocat general: domnul W. Van Gerven

grefier: domnul H. von Holstein, grefier adjunct, și doamna D. Louterman-Hubeau,
administrator principal

luând în considerare observațiile scrise prezentate:

– pentru domnul G. C. Ten Oever, de către domnul I. P. M. Boelens, colaborator al Stichting
De Ombudsman,

¹ Limba de procedură: olandeza.

- pentru Stichting Bedrijfspensioenfonds voor het Glazenwassers- en Schoonmaakbedrijf, de către domnii M. van Empel și O. W. Brouwer, avocați în Baroul din Amsterdam,
- pentru Guvernul Țărilor de Jos, de către domnul T. P. Hofstee, secretar general adjunct în cadrul Ministerului Afacerilor Externe, în calitate de agent,
- pentru Guvernul Regatului Unit, de către doamna R. Caudwell, din cadrul Treasury Solicitor's Department, în calitate de agent,
- pentru guvernul german, de către domnul E. Röder, Regierungsdirektor în cadrul Ministerului Federal al Economiei, și de către domnul C.-D. Quassowski, Oberregierungsrat în cadrul aceluiași minister, în calitate de agenți,
- pentru Comisia Comunităților Europene, de către doamna K. Banks și domnul B. J. Drijber, membri ai Serviciului juridic, în calitate de agenți,

având în vedere raportul de ședință,

după ascultarea observațiilor orale prezentate de domnul G. C. Ten Oever, din cadrul Stichting Bedrijfspensioenfonds voor het Glazenwassers- en Schoonmaakbedrijf, de guvernul olandez, reprezentat de domnii J. W. de Zwaan și T. Heukels, consilieri juridici adjuncți în cadrul Ministerului Afacerilor Externe, în calitate de agenți, de Guvernul Regatului Unit, reprezentat de Sir Nicholas Lyell, QC, de domnii S. Richards și N. Paines, Barristers, și de domnul J. Collins, Assistant Treasury Solicitor, în calitate de agent, de guvernul german și de Comisie, în ședința din 26 ianuarie 1993,

după ascultarea concluziilor avocatului general, prezentate în ședința din 28 aprilie 1993,

pronunță prezenta

Hotărâre

1 Prin Ordonanța din 28 martie 1991, primită la Curte la 9 aprilie 1991, Kantongerecht, Utrecht (Țările de Jos) a adresat, în temeiul articolului 177 din Tratatul CEE, două întrebări preliminare privind interpretarea articolului 119 din același tratat în ceea ce privește pensia de urmaș prevăzută de o schemă de pensii ocupaționale, precum și interpretarea Hotărârii Curții din 17 mai 1990, Barber (C-262/88, Rec., p. I-1889), în ceea ce privește limitarea efectelor în timp ale acesteia.

2 Aceste întrebări au fost adresate în cadrul unui litigiu între domnul G. C. Ten Oever și Stichting Bedrijfspensioenfonds voor het Glazenwassers- en Schoonmaakbedrijf (denumit în continuare „Fondul de pensii”) având ca obiect acordarea soțului supraviețuitor a unei pensii de urmaș.

3 Până la decesul său, la 13 octombrie 1988, soția domnului Ten Oever contribuia la schema de pensii ocupaționale, constituită de angajatori și de angajați. În acea perioadă, dispozițiile de reglementare a schemei menționate anterior prevedeau acordarea unei pensii de urmaș exclusiv în cazul văduvelor. Începând cu 1 ianuarie 1989, de acest drept au beneficiat și văduvii.

4 Ca urmare a decesului soției sale, domnul Ten Oever a solicitat acordarea unei pensii de urmaș. Cererea i-a fost respinsă de Fondul de pensii, cu motivarea că, la momentul decesului

doamnei Ten Oever, această pensie nu era prevăzută de dispozițiile de reglementare a schemei. De altfel, ca răspuns la argumentul domnului Ten Oever, întemeiat pe Hotărârea Barber, menționată anterior, prin care urmărea să demonstreze că pensia solicitată trebuia considerată a reprezenta o remunerare în sensul articolului 119 din tratat și, prin urmare, nu se admitea nicio discriminare între bărbați și femei, Fondul de pensii a replicat că hotărârea respectivă fusese pronunțată după decesul doamnei Ten Oever și că efectele sale erau limitate în timp.

5 Sesizat de către domnul Ten Oever pentru a constata că Fondul de pensii avea obligația de a-i acorda pensia respectivă, Kantongerecht a hotărât să suspende judecata și să adreseze Curții următoarele întrebări preliminare:

„1 Noțiunea «remunerare» în sensul articolului 119 din Tratatul CEE trebuie să fie interpretată ca reglementând plata prestațiilor nereglementate prin lege către rudele supraviețuitoare (precum, în prezenta cauză, plata unei pensii soțului supraviețuitor de sex masculin)?

2 În cazul unui răspuns afirmativ la întrebarea 1, se aplică articolul 119 din Tratatul CEE în cazul reclamantului în sensul în care acesta poate pretinde plata unei pensii soțului supraviețuitor de sex masculin:

a) de la data decesului soției sale (13 octombrie 1988)? sau

b) de la data hotărârii Curții din 17 mai 1990? sau

c) în niciuna dintre situații deoarece soția sa a decedat înainte de 17 mai 1990?”

6 Pentru o prezentare mai detaliată a faptelor din acțiunea principală, a derulării procedurii, precum și a observațiilor scrise prezentate Curții, se face trimitere la raportul de ședință. Aceste elemente din dosar nu sunt reluate în cele ce urmează decât în măsura în care este necesar pentru raționamentul Curții.

Cu privire la prima întrebare

7 Prin prima sa întrebare, instanța națională urmărește să se clarifice dacă o pensie de urmaș, precum cea din prezenta cauză, se încadrează în noțiunea de remunerare în sensul articolului 119 din tratat, cu rezultatul de a fi supusă interdicției de discriminare prevăzute de respectivul articol.

8 Conform jurisprudenței consacrate, noțiunea de remunerare, în sensul articolului 119 paragraful al doilea, cuprinde toate drepturile salariale, în numerar sau în natură, prezente sau viitoare, cu condiția ca acestea să fie plătite, chiar dacă indirect, de angajator lucrătorului în funcție de munca prestată de acesta din urmă. Circumstanța că anumite prestații sunt plătite după încetarea raportului de muncă nu exclude caracterul de remunerare al acestora în sensul articolului 119 (a se vedea, în special, Hotărârea Barber, menționată anterior, punctul 12).

9 În schimb, noțiunea de remunerare astfel definită nu poate include schemele sau prestațiile de securitate socială, precum, de exemplu, pensiile pentru limită de vârstă, care sunt reglementate direct prin legislație în absența oricărui element convențional în cadrul întreprinderii sau al ramurii profesionale respective și care se aplică obligatoriu categoriilor generale de lucrători. Într-adevăr, aceste scheme asigură lucrătorilor beneficiul unui sistem legal la finanțarea căruia lucrătorii, angajatorii și eventual autoritățile publice contribuie într-o

măsură determinată mai puțin de raportul de muncă dintre angajator și lucrător decât de considerații de politică socială (Hotărârea din 25 mai 1971, Defrenne, 80/70, Rec., p. 445, punctele 7 și 8).

10 În prezenta cauză, reiese din dosar că dispozițiile de reglementare a schemei de pensii respective nu au fost prevăzute direct de lege, însă acestea sunt rezultatul unei convenții între cele două părți ale sectorului profesional respectiv. La cererea organizațiilor patronale și sindicale considerate reprezentative, autoritățile publice s-au limitat la a declara schema obligatorie pentru întregul sector profesional în cauză.

11 S-a stabilit, de asemenea, că această schemă de pensii este finanțată integral de către salariații și angajatorii din sectorul profesional respectiv, cu excluderea oricărei contribuții financiare publice.

12 Rezultă așadar că pensia de urmaș în litigiu intră sub incidența articolului 119 din tratat.

13 Această interpretare nu este infirmată de faptul că pensia de urmaș, prin definiție, nu este plătită salariatului, ci urmașului acestuia. Într-adevăr, este necesar să se sublinieze că dreptul la o astfel de prestație este un avantaj care are originea în afilierea la schemă a soțului urmașului, astfel încât pensia se acordă urmașului în virtutea raportului de muncă dintre angajator și soțul respectiv și se plătește în funcție de munca prestată de acesta.

14 Prin urmare, este necesar să se răspundă la prima întrebare preliminară că pensia de urmaș prevăzută de o schemă de pensii ocupaționale, având caracteristicile schemei în litigiu, intră sub incidența articolului 119 din tratat.

Cu privire la a doua întrebare

15 În esență, prin cea de-a doua întrebare i se solicită Curții să se pronunțe cu privire la domeniul exact de aplicare a limitării efectelor în timp ale Hotărârii Barber.

16 În această privință, este suficient să se sublinieze că respectiva limitare a fost impusă în contextul prestațiilor (în special, pensii), prevăzute de schemele de pensii ocupaționale private, calificate drept remunerare în sensul articolului 119 din tratat.

17 Această hotărâre lua în considerare particularitatea respectivei forme de remunerare, care consta într-o disociere temporală între constituirea dreptului la pensie, care are loc treptat pe toată perioada vieții profesionale a angajatului, și plata efectivă a prestației, care este, în schimb, amânată până la o vârstă determinată.

18 Curtea a luat, de asemenea, în considerare modalitățile în care fondurile de pensii ocupaționale sunt finanțate și, prin urmare, conexiunile contabile existente în fiecare caz specific între contribuțiile periodice și sumele viitoare care trebuie plătite.

19 Având în vedere motivele care se regăsesc la punctul 44 din Hotărârea Barber și care au justificat limitarea efectelor în timp ale acesteia, trebuie să se precizeze că egalitatea de tratament în materie de pensii ocupaționale poate fi invocată numai în ceea ce privește prestațiile datorate pe baza perioadelor de muncă prestată ulterioare datei de 17 mai 1990, data Hotărârii Barber, sub rezerva excepției prevăzute în favoarea lucrătorilor sau a succesorilor în drepturi ai acestora care, înainte de data menționată, au introdus o acțiune în justiție sau au formulat o plângere echivalentă în conformitate cu legislația națională aplicabilă.

20 Prin urmare, este necesar să se răspundă la cea de-a doua întrebare preliminară că, în temeiul Hotărârii din 17 mai 1990, C-262/88, Barber, efectul direct al articolului 119 din tratat poate fi invocat, pentru a pretinde egalitatea de tratament în materie de pensii ocupaționale, numai în ceea ce privește prestațiile datorate pe baza perioadelor de muncă prestată ulterioare datei de 17 mai 1990, sub rezerva excepției prevăzute în favoarea lucrătorilor sau a succesorilor în drepturi ai acestora care, înainte de data menționată, au introdus o acțiune în justiție sau au formulat o plângere echivalentă în conformitate cu legislația națională aplicabilă.

Cu privire la cheltuielile de judecată

21 Cheltuielile efectuate de către guvernele olandez, german și al Regatului Unit, precum și de către Comisia Comunităților Europene, care au prezentat observații Curții, nu pot face obiectul unei rambursări. Întrucât procedura are, în raport cu părțile în acțiunea principală, un caracter incidental față de procedura din fața instanței naționale, este de competența acestei instanțe să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată.

Pentru aceste motive,

CURTEA,

pronunțându-se cu privire la întrebările care i-au fost adresate de către Kantongerecht, Utrecht, prin Ordonanța din 28 martie 1991, hotărăște:

1) Pensia de urmaș prevăzută de o schemă de pensii ocupaționale, având caracteristicile schemei în litigiu, intră sub incidența articolului 119 din Tratatul CEE.

2) În temeiul Hotărârii din 17 mai 1990, C-262/88, Barber, efectul direct al articolului 119 din tratat poate fi invocat, pentru a pretinde egalitatea de tratament în materie de pensii ocupaționale, numai în ceea ce privește prestațiile datorate pe baza perioadelor de muncă prestată ulterioare datei de 17 mai 1990, sub rezerva excepției prevăzute în favoarea lucrătorilor sau a succesorilor în drepturi ai acestora care, înainte de data menționată, au introdus o acțiune în justiție sau au formulat o plângere echivalentă în conformitate cu legislația națională aplicabilă.

Due	Kakouris	Rodríguez Iglesias	Zuleeg	Murray
Mancini	Joliet	Schockweiler	Moitinho de Almeida	
Grévisse	Díez de Velasco	Kapteyn	Edward	

Pronunțată în ședință publică la Luxemburg, 6 octombrie 1993.

Grefier
J.-G. Giraud

Președinte
O. Due